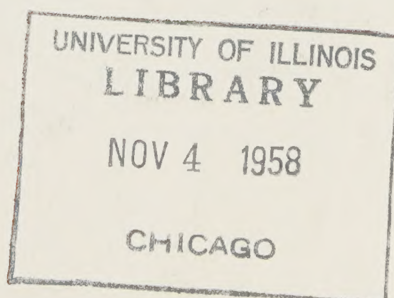
20 ARKITEKTEN

HOLD
C. Nielsen: Christianskirken i Århus
rik Iversen og Harald Plum: To typehuse

MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

RKITEKTEN ÅRG. 60 1958 NR. 20 SIDE 321-336 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 30. SEPTEMBER 1958

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Tanker om gruppebebyggelse

I den svenske Landsbygdens Byggnadsförenings tidsskrif LBF kontakt har Leif Almaas fremsat nogle interessante betragtninger om småhusbebyggelser. Vi citerer et par af de væsentligste afsnit:

Stiller vi spørgsmålet hvorfor der i dag bygges så mange småhuse i grupper, så er det let at finde svaret Folk vil bo i eget hus, men de fleste har ikke råd til a bygge hus. Så ligetil er det! En ny vare udbydes – der er billigere og tilsyneladende bedre end det, der fandtes før – hvis der i det hele taget fandtes noget – „tak vi ta'r den!“.

Det er farligt at bygge sålænge der er boligmangel! Paradokset får en særlig truende klang når det gælder nye og uprøvede måder at bo på.

Gruppebebyggelse med småhuse på nuværende måde er så ny en foreteelse, at vi savner forudsætninger for at kunne indlade os på vurderinger; men tænke over det kan vi altid gøre. Billedet i dag er et antal omtrent lige store huse, grupperet i forskellige mønstre og beboet af omtrent jævnaldrende og lige børnerige familier. Om tredive år er alle børnene voksne og tilbage sidder de ensomme forældre. Hvad sker så?

Ligger der ikke i gruppens ensartethed en skjult fare, som vi allerede nu må værne os imod? Vi indser i alt fald, at det ville være lykkeligt om familier havde mulighed for at holde sammen, og det ville være nyttigt og virke opdragende i den kunst at leve sammen, om alle aldersklasser blev repræsenteret i gruppen. Der burde måske være både et-, to-, tre-, fire- og femrumslejligheder, for at det lille samfund kunne blive levende og rigtigt? Det kunne endog være klogt at undersøge hvordan man kunne skabe mulighed for, uden alt for store vanskeligheder, at ombytte en lejlighedsstørrelse med en anden. De nye barnløse familier begynder med en torums. Når børnene kommer, stiger behovet for plads, når sit højdepunkt og synker derefter til pensionisthjemmets niveau.

Den hellige ejendomsret til netop hus nr. 20 kunne man tænke sig erstattet med en mere smidig form for andelseje.

Hidtil har de arkitekter, som har givet sig af med gruppebebyggelser, koncentreret sig om at løse kombinationen: tæt bebyggelse – uforstyrret privatliv – med alt hvad dertil hører af lydproblemer, hensyn til lys og sol, børnenes legemuligheder i egne små haver og sammen med kammerater og meget, meget andet. Parolen har været „My house is my castle“, men uden særlige gunstige forudsætninger.

Mennesker der plages af at folk kikker på dem på gaden bærer gerne mørke briller. Hvad de kunne lide at have var en mur omkring sig, men da man ikke kan få rullende mure, må de slå af på fordringerne og nøjes med mindre. – Eller forsøge at lære bedre at trives sammen med deres medmennesker.

Det er sådanne problemer arkitekten stilles overfor

når han projekterer gruppebebyggelse. Men det e måske farligt altfor ensidigt at indrette sig på at bygg mure omkring familierne.

Ingen tør vel håbe på at der vil blomstre en inti samfølelse eller varm hjertelighed op inden for gru pen, men det ville være mærkeligt, om ikke selve ko centrationen lidt efter lidt skulle lede tankerne hen a fællesskabets baner. Mon ikke Andersen vil spørge si selv, når han står udenfor sit hus og ser tankvogne fylde en lille slat olie i hver af de 50 tanke, om de virkelig er rimeligt i en tid, hvor hele byer opvarme fra en enkelt central. Er der ingen der peger på hv meget billigere det ville være med fælles fryserum stedet for de 50 små køleskabe, eller at nogle få bon maskiner ville være tilstrækkeligt til dem alle.

Vi ved som sagt ikke meget om dette. Mennesket e så vidunderligt irrationelt. ***Leif Almac***

Familieboligen, samfundets vigtigste investeringsområde

– og lidt om boligforskningens betydning

Boligen er en vare som meget andet, – den skal bl dække et langtidsforbrug, flere generationers forbru Dette må betyde, at det er særlig vigtigt, at varen, de leveres, er så tidssvarende og hensigtsmæssig som mu ligt, men det er samtidig også årsagen til, at det e så vanskeligt at interessere samfundets kapital og p tentiel for produktionen – boliger kan jo normalt ikk eksporteres. Dette paradoks udtrykker noget væsen ligt om boligbyggeriets vanskelige stilling i en tid, hv det trods alt er en almindelig opfattelse, at boligfors ningen ikke mere er en enkeltmandssag, men en a de allervigtigste samfundsopgaver.

Da det er begrænset, hvad der kan afses til produk tionen af nye boliger, må der naturligt lægges særli vægt på, at de indsatte kræfter ikke spildes, men ko centreres. Dengang statens støtte til boligbyggeriet 1955 blev skåret ned, indføjede rigsdagen som noge ganske naturligt i loven en opfordring til rationali sering og mere byggeforskning i et håb om herved a forøge produktiviteten som erstatning for den ned skårne aktivitet.

Det må være boligforskningens opgave at skaffe op lysning om, hvorvidt de boliger, vi bygger, opfylde befolkningens boligkrav – og hvis de ikke gør det, a udarbejde retningslinier, der kan bringe orden i tin gene. Boligforskningen bliver på denne måde samfun dets våben mod boligforringelse. Boligforskning er ikk boligfordyrelse. Den er, rigtig anvendt, et redskab ti at give befolkningen de bedst mulige boliger for de investerede kapital, og et redskab til stadig at bevar følingen med udviklingen af boligbehov og boligvan Set i lyset af de mange kræfter, der vies til byggerie rationalisering og billiggørelse, bliver det boligforsk ningens opgave at sørge for, at disse kræfter ikke på for hånd spilles et positivt resultat af hænde ved en uhen sigtsmæssig boligudformning, der ikke tilgodeser bebo ernes krav i brugsmæssig henseende. Byggeriets ratio

HOLMSUND GULVE

Interiør fra Østre Skole, Grenå.

Det er med glæde jeg giver en udtalelse om HOLMSUND vinyl-gulve, som er lagt på gange, trapper, kontorer og lærerværelse på Grenå Østre Skole.

Det er ualmindelig smukke gulve i pragtfulde mønstre og farver, beundret af alle, der har set vore lokaler.

Det er en gulvbelægning, jeg kan give min bedste anbefaling.

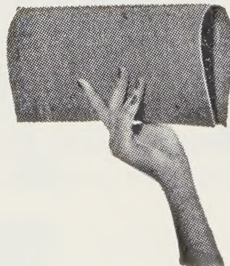
skoleinspektør.

Holmsund fås i femten smukke farver i størrelserne 30×30 cm og 20×20 cm, 2,5 og 1,6 mm tykke. Tager ikke skade af olie, fedt, benzin, syrer eller alkalier. — Holmsund er ideelt til skoler, hospitaler, kontorer, forretningslokaler, køkkener, entreer etc. — overalt, hvor man stiller store krav til gulvene. Forlang prøver og brochurer.

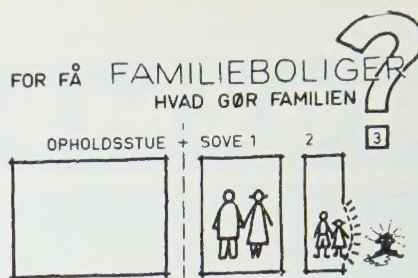
Gør denne prøve:

inden De vælger vinyl-gulve, så får De bevist, om materialet er brudsikkert! HOLMSUND vinyl er ikke lagdelt, men homogent, smidigt, gennemfarvet og gennemmarmoreret. — Husk! Vinyl er en fælles varebetegnelse — HOLMSUND er en kvalitetsbetegnelse indenfor vinyl, forlang derfor altid attest for slidstyrke fra Statsprøveanstalten. Skriv derfor altid HOLMSUND foran vinyl!

EVERS

EVERS & CO. A/S Frederiksberg Allé 18-20 · København V · Hilda *2001

Hvor stor skal familieboligen være?
Udover opholdsstuen, som ikke tæller med som soverum, skal der væ et soverum for forældre, hvor der er plads til dobbeltseng eller to enkel senge, samt et soverum for hver slags børn, ét for piger og ét for dreng En god hovedregel er det at lade det rum, der følger efter forældresov rummet, have plads til 2 senge. Herved fås plads til 3-børnsfamilien, c der bliver mulighed for at flytte om på rummenes anvendelse. F. eks. ka 2-sengs-rummet benyttes som spiserum eller som soverum for forældre i e periode, hvor børnene låner det mere rummelige forældresoverum

nalisering begynder med planudformningen – fo hvad hjælper det, at et hus er opført med arbejdsplan lægning og store betonelementer, hvis de resulterend m² ikke svarer til familiens behov?

Familiens krav til boligen

Det er en hovedregel for boligforskningen hele tide at holde sig hensynet til beboernes grundlæggend funktioner for øje – de funktioner, spise, sove, samvæ osv., hvis ytringer i pladskrav og behov ellers er over vejende ens fra familie til familie.

For kort at give et indtryk af, hvilke krav der iøvrig idag stilles til en tidssvarende bolig, skal eksempelvi anføres et par af hovedreglerne fra den amerikansk sundhedskommissions regler for skabelse af sunde bo ligforhold:

Der skal i enhver bolig være tilvejebragt mulighe for normalt familieliv – dvs. for at familien kan rekre ere sig sammen, spise samlet og med gæster – og fo isolation, for at man kan være fri for hinanden.

Der må absolut ikke være mere end to personer pr rum i boligen – børn må ikke regnes at sove hos for ældre længere end de første 2 år, børn af forskelligt kø kan dele værelse til 8–10 års alderen, og helst bø større børn, der får højere undervisning (og hvem få snart ikke det), have hver sit rum.

Har vi familieboliger nok?

Boligmassen burde ifølge de nævnte krav, som i nogen lunde samme form kendes fra andre lande og også e blevet gjort gældende i Danmark, indeholde et over vejende antal familieboliger med mindst 3 soverum (boliger med mindst 4 rum), så normale familier kan finde sig passende boliger på alle familietrin.

Desværre ligger det sådan, at den danske bolig masse er overforsynet med små lejligheder. I 1955 va 39,2 pct. af boligmassen på 2 rum og derunder, og kun

№ I.

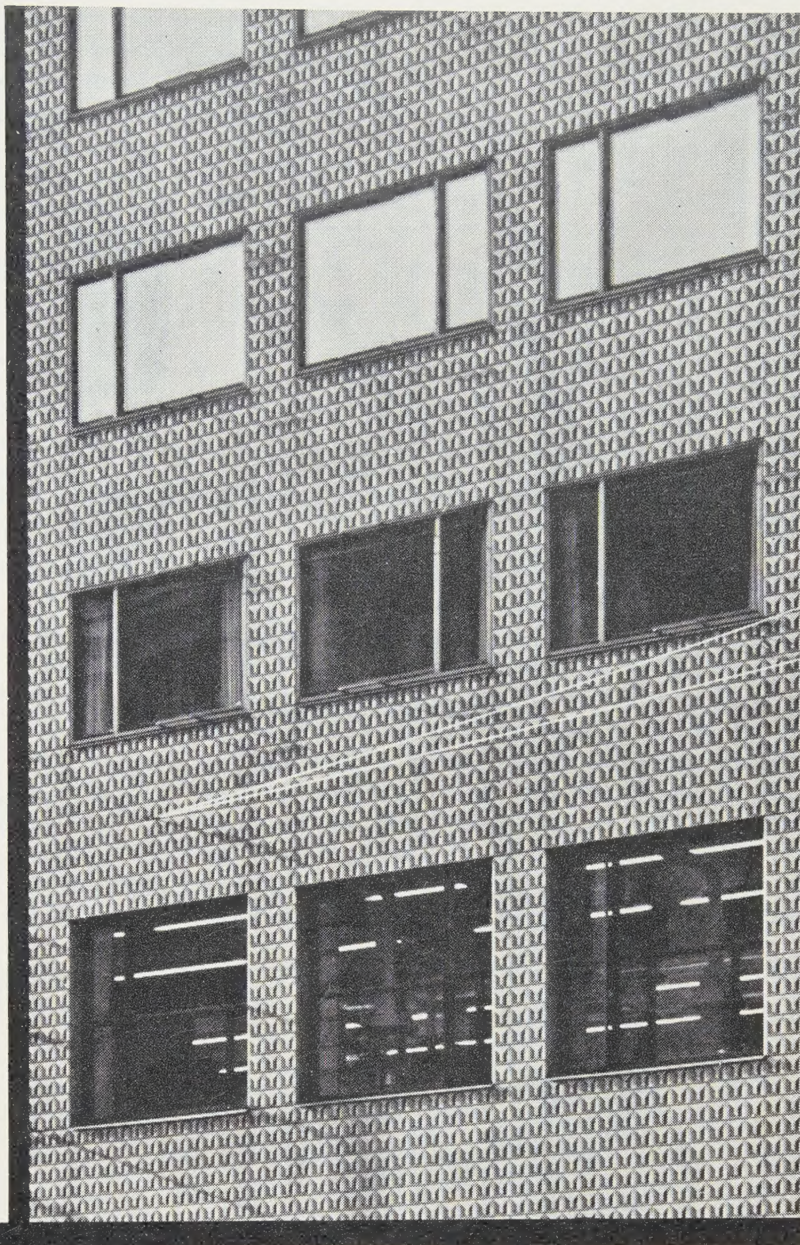
Kiøbenhavnske Danske Post Tidender

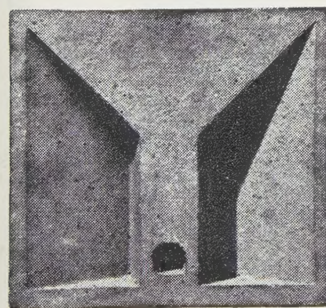
ANNO 1749.

Den 3. Januarii, 1749.

Monark af Nordens Tvilling-Rige,
Tillad, din Undersaat tillige
Med alle dine Tienere
Maa offentligen lade see,
Med hvad oprigtig Hiertens Glæde
De deres Konge see at træde
Ind udi et fornyet Aar,
Som idel Held og Lykke spaaer.
Hvad kand det andet spaae, end Lykke,
Da vi har Dig, vor Bragt og Smykke,
Med heele Konge-Huus og Æt
Seet lykkelig begynde det?
Som Nordens Lys Magneten drager,
Saa du vort Hierte til dig tager,
Du vore Ønskers Øyemeed,
Og Grund til vor Lyksalighed!
Kand andre Lande sig berømme,
At deres Fyrster ere ømme,
Og at en Undersaattes Nød
Kand giøre deres Hierte blød:

Forsiden af det ældste eksisterende danske dagblad, oprettet 1749 af E. H. Berling under navnet: Kiøbenhavnske Danske Post Tidender. Udkom 2 gange ugentlig. Havde eneret på postforsendelse og bragte især udenlandske nyheder, censureret af Udenrigsdepartementet.

Special-façadesten til „Berlingske Tidende“

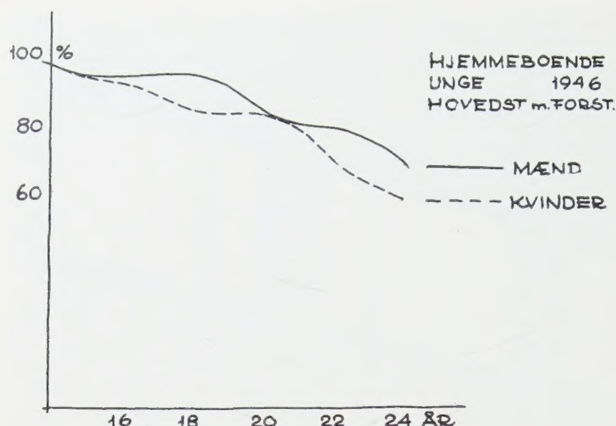
Til Berlingske Tidendes nye bygning på hjørnet af Gl. Mønt har arkitekterne Helweg Møller og B. Rammeskow anvendt en speciel façade-klinke, udarbejdet i samråd med A/S Hasle Klinker- & Chamottestensfabrik.

En lille finesse er hullet, der ses tydeligt på illustrationen til venstre, og som udover den dekorative effekt har det praktiske formål at tjene til ventilation.

Har De i Deres arbejde individuelle ønsker om et keramisk produkt af særlig form, struktur eller glasur, er vort laboratorium og dets erfarne teknikere meget gerne til tjeneste med enhver oplysning, De måtte ønske.

HASLE keramiske produkter

A/S HASLE KLINKER- & CHAMOTTESTENSFABRIK . ØSTERBROGADE 6 KØBENHAVN Ø . C. 12.254

Ved bedømmelsen af familieboligens rumantal må erindres, at soverummene også er børnenes dagopholdsrum, og børnene bliver boende hjemme længe. Ungdomskommissionens undersøgelse i 1949 viste, at 60-70 % af de unge i København boede hjemme endnu ved det 24. år

29,9 pct. havde 4 eller flere rum og altså teoretisk mulighed for 3 soverum.

For få år tilbage, nærmere betegnet i 30'erne, hed det: hver familie sin 2-værelsers, som det idag hedder: hver mand sit automobil. Og vi var lige så stolte af de 2-værelsers dengang, som vi nu er for bilerne. 30'ernes 2-værelsers, der i nogle år udgjorde helt op til 2/3 af boligproduktionen, *var* virkelig også et socialt fremskridt. Men ikke så meget på grund af de 2 værelser. Det var mere på grund af centralvarmen og det varme vand, og fordi boligerne dengang fremstilledes i så stort et antal – et antal, som langt overgik, hvad man var vant til, og som i parentes bemærket heller ikke senere er blevet overgået.

Man blev allerede under krigen klar over, at den var gal med de mange 2-værelsers, hvilket i efterkrigsårene førte til en omend ikke afgørende så dog ret tydelig tendens mod større boliger. Denne tendens er desværre i de allerseneste år atter blevet svækket.

Fordeling af boliger efter antal rum*)

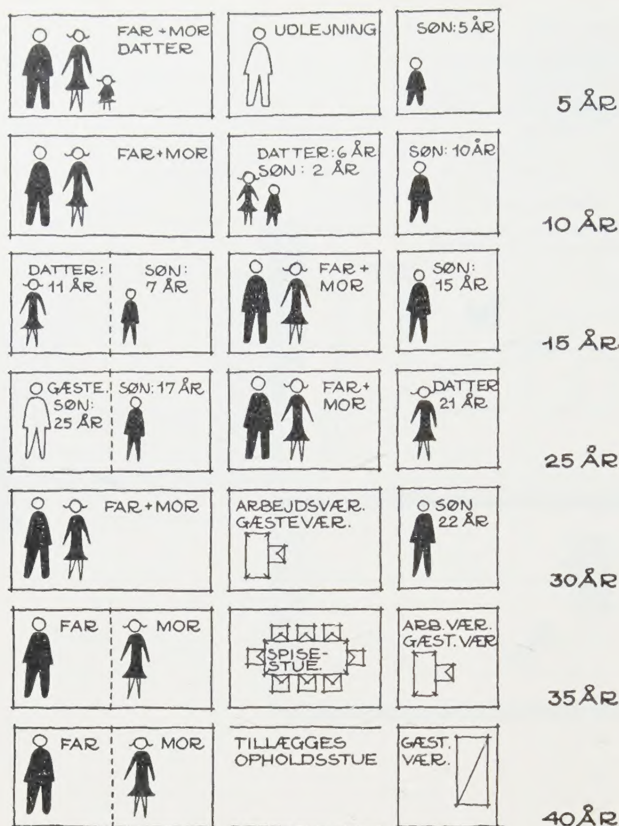
		1 rum	2 rum	3 rum	4 rum	5 og fl. rum
boligmasse	1950 ...	6,0%	37,0%	29,4%	15,9%	11,7%
–	1955 ...	5,6%	33,6%	30,9%	17,6%	12,3%
nye boliger	1954 ...	3,6%	10,7%	41,8%	30,3%	13,6%
– –	1955 ...	5,7%	13,1%	39,0%	29,5%	12,7%
– –	1956 ...	8,0%	15,8%	37,7%	28,6%	9,9%
– –	1957 ...	12,5%	14,2%	37,0%	29,8%	6,5%

*) Byer og bymæssige bebyggelser.

Fordelingen af boliger synes atter at tendere mod færre rum. I 1954 havde 43,9 pct. af nybyggeriets boliger 4 eller flere rum (teoretiske mulighed for 3 soverum) – i 1957 kun 36,3 pct. Omvendt udgjorde boliger med 2 rum og mindre 14,3 pct. af 1954- men 26,7 pct. af 1957-byggeriet.

Dertil kommer, at disse forhold jo desværre forværres yderligere i forhold til det billede, tallene viser, fordi

1. fordelingen af boligerne er skæv – i København har

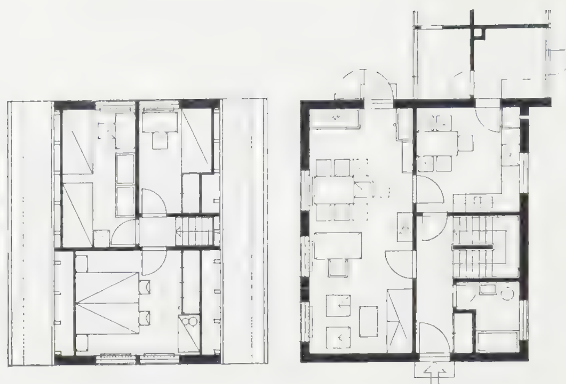
Familieboligen skal kunne tilfredsstille normalfamiliens behov på alle trin – hvilket bl. a. vil sige, når som helst den møder op som bygherre

undersøgelser således vist, at over halvdelen af børnene bor i 1 og 2 værelsers lejligheder.

2. der er for få boliger, hvilket jo især går ud over familier med mange børn og de unge familier, der har det store ekspansionsbehov.
3. tilflytning fra land til by giver et ensidigt pres på den del af boligmassen, der i forvejen har størst procentdel af små boliger.
4. manglende hensyntagen til familiens krav ved planudformningen hindrer ofte en ordentlig udnyttelse af de rum, der bliver stillet til rådighed.

Rumantallet alene gør jo ingen familiebolig. Rummenes udformning, beliggenhed og adgangsforhold spiller en betydelig rolle for boligens brugsværdi. Undersøgelser viser, at endda en meget stor del af vore boliger lider af alvorlige brugsmæssige mangler i disse henseender. Der mangler plads til de nødvendigste møbler, spiseplads, dobbeltsenge m. m. og gennemgang hæmmer udnyttelsesmulighederne. Der er desværre meget, der tyder på, at boligerne stadigvæk ikke udføres i nogen nær tilknytning til vor viden om dem, der skal bo i dem.

Vi synes i Danmark at mangle en tradition for familieboliger. Indtil den sidste krig var der ved at komme en tradition for, at alle boligens rum skulle have adgang fra forstuen, hvilket vi idag ved er et krav for en familiebolig. Men lejlighederne havde for få og små rum. Efter krigen er vi begyndt at bygge

Bolig i 1½ etage, 1 : 250, projekteret med skyldig hensyntagen til familiens funktioner og møblers pladskrav ved benyttelse af SBI's anvisning om møbleringsplaner

større boliger, men vi har sat det mest positive ved boligtraditionen over styr. Nu laver man boliger, hvor familiens forskellige medlemmer må gå igennem et eller flere opholdsrum til deres soverum, og hvor gennemgang ofte hindrer både det pågældende og de tilstødende rums tilsigtede brug.

Boligforskning og nybyggeriet

For lille rumantal, for små og tilfældigt udformede rum og manglende hensyntagen til familiemedlemmernes krav om isolationsmulighed er en af årsagerne til, at vi idag har alt for få virkelige familieboliger. Og denne årsag er det, boligforskningens resultater i første omgang skulle kunne benyttes til at bekæmpe

Man må gå mere omhyggeligt til værks med si boligprojektering, end vi hidtil har gjort. Når en tra dition slås i stykker, sådan som den er blevet det inden for såvel håndværket som boligudformningen i disse å under industrialiseringens revolutionerende udvik ling, er det nødvendigt, at man prøver at opbygge en erstatning – og denne erstatning kan ifølge sagen natur ikke være grebet helt ud af luften. Man må bygge boligen op over familiens funktioner og den plads, de tager. Spise, hvile, lave mad, rengøre, d samme funktioner vi alle har og bruger lige mege plads til, hvad enten vi hedder Jensen eller Petersen.

Det kan ikke nytte at projektere boliger bart og blo på ideer – de være sig iøvrigt nok så gode. – Den gyldne fingerfærdighed og det skæve øjemål slår ikke mere til. Vi har alle nogenlunde de samme grundlæggende mindstekrav til en bolig om plads og udformning – og *de* må i hvert fald være opfyldt. Og for at kunne opfyldes, må de være kendte.

Arkitekterne har hidtil selv måttet indsamle og udarbejde projekteringsregler på dette område. Det er klart, at noget sådant er uholdbart – især når man tager de mange andre krav, der idag stilles fra alle sider til arkitekten, i betragtning.

Arkitekt og bygherre må vide, hvad møblerne optager af plads, og hvilke friarealer der skal være omkring dem, for at man kan bruge dem, gøre rent under dem o.s.v.

(*Teksten fortsættes side A 582*)

Forspændte Sålbænke

er revnefri, frostsikre og nemmere at montere

SPÆNDBETON

Salg og service:
A/S SKANDINAVISK SPÆNDBETON
Kristianiagade 8 . København Ø
Telefon *Tria 4090

Produktion:
A/S HEDEHUS-TEGLVÆRKET
Telefon Hedehusene 2

A/S NORDJYDSK SPÆNDBETON FABRIK
Skalborg . Telefon Aalborg 3 51 16

Forspændte sålbænke er lette at anbringe, da højde og længde svarer til murmål. De revner aldrig og tillader ikke vandet at sive ned ad muren, så misfarvning kan opstå. Overfladen er smuk, marmorglat, og sålbænkene leveres i almindelig grå udførelse til kr. 6,50 pr. løbende meter, men kan også fås med hvid cement eller tilslag af kalcineret flint. Forspændte sålbænke leveres endvidere i andre farver og findes på lager i 22 standardstørrelser.

Façade mod syd HAMMERSCHMIDT

Christianskirken i Århus

Arkitekt: Aage C. Nielsen, M.A.A.

Christianskirken er beliggende i den nordlige del af Århus ikke langt fra hovedvej 10.

Byggesagen startede med en lokal arkitektkonkurrence om en kryptkirke i 1938. Krypten blev bygget under krigen og har fungeret som midlertidig kirke i ca. 15 år. Den anvendes nu som menighedslokaler. I 1956 opnåedes materialebevilling til selve kirken, og d. 2. marts 1958 fandt indvielsen sted. Kirken har ca. 500 pladser.

Kirken har indgang fra øst, og våbenhus er beliggende under orgelpulpitur.

Gulvet i kirkerummet er røgfarvet egeparket i sildebensmønster, loftet er ru fyrrebrædder – et på to – behandlet med mørkeblå solignum. Bærerammer er behandlet med hvid „Linova", og murede vægge er hvidkalkede.

Kirkerummet belyses fra syd gennem et 24 m langt og 3,5 m højt vinduesparti af 2 lag spejlglas „Thermopane" i stålprofiler. I nordsiden er indsat mindre vinduer af glasbygningssten.

Alterbord er beklædt med opdalsten, prædikestol og knæfald er af røgfarvet eg, og knæleskamler er betrukket med fåreskind. Stolene, der er tegnet til kirken, har stel af ovnlakerede stålrør og sæder og ryg af spanskrørfletninger.

Belysningslegemer er granada-glas i speciel tegnet ophængning.

Fresco over alterbord er udført af Frits Bruselius.

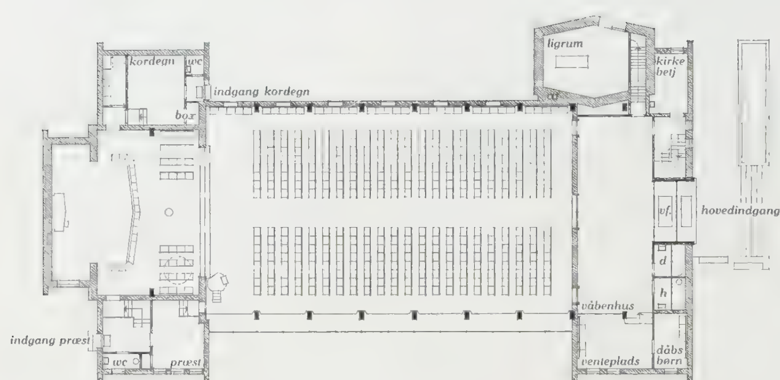
I tårnet hænger 3 klokker, som styres elektrisk fra kirkebetjentens rum. Herfra styres ligeledes varmluftopvarmningen og belysningen. Det gamle orgel på 8 stemmer fungerer midlertidig til det nye på 31 stemmer, der er i arbejde hos orgelbyggerfirmaet Frobenius, kan leveres om et års tid.

Kirken har udover krypten i håndværkerudgifter incl. inventar samt omkostninger kostet ialt ca. kr. 850.000.–. *Aa. C. N.*

Medarbejdere: På tegnestuen P. Haagensen, M.A.A. og på byggepladsen arkitekt Børge Nielsen.

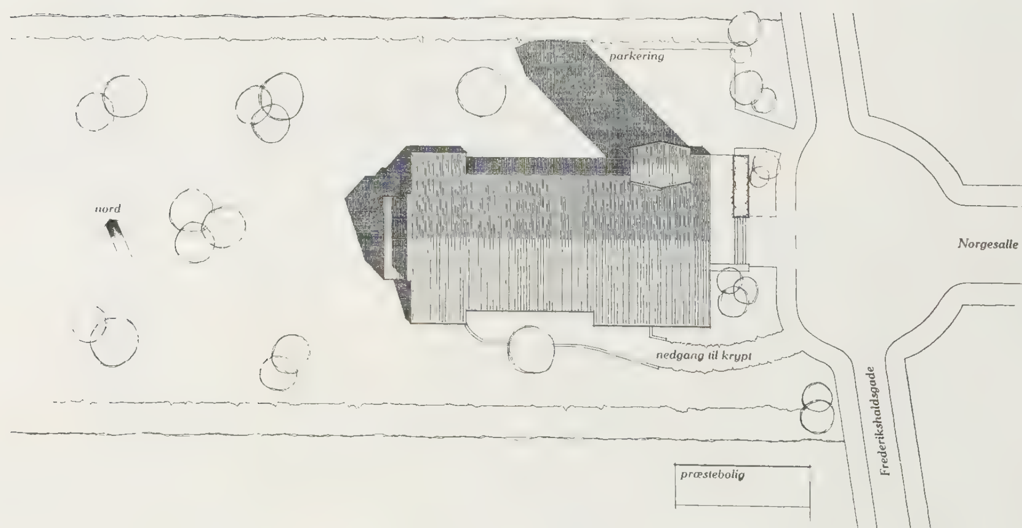
Rådgivende ingeniører: For bærende konstruktioner Askøe's eftf., for varme og sanitet I. O. Christensen og for akustiske beregninger O. Jacobsen.

Plan, snit og façade 1 : 500

Aage C. Nielsen: Christianskirken i Århus

Beliggenhedsplan 1 : 1000

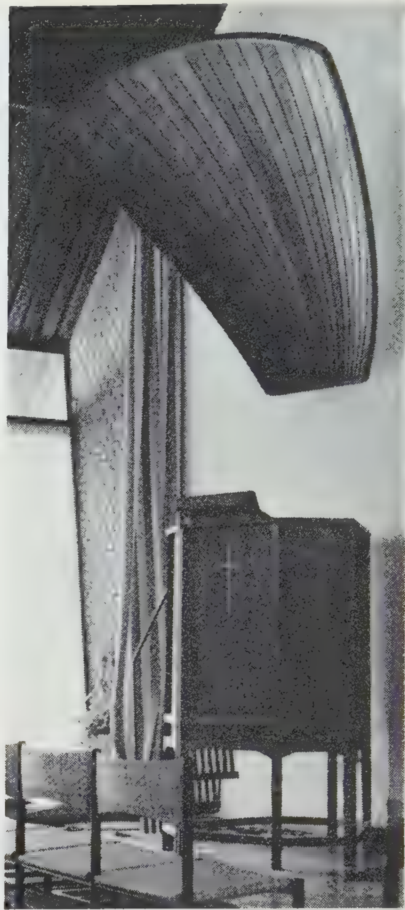
Kirkerummet set mod koret

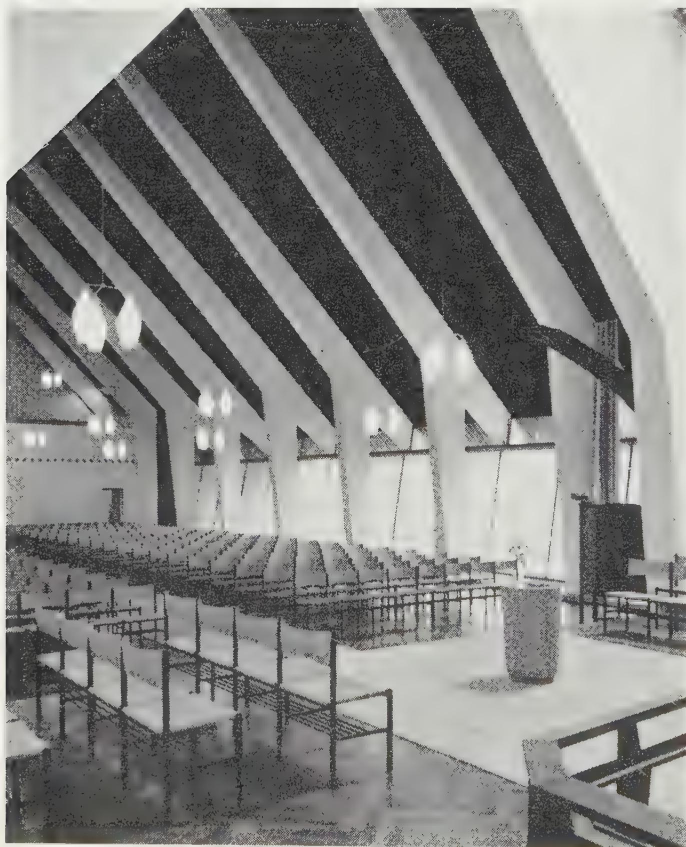
Våbenhuset set fra ventepladsen

Façade mod syd

Prædikestol med lydhimmel

Kirkerummet set fra koret

Belysningslegemer i kirkerummet

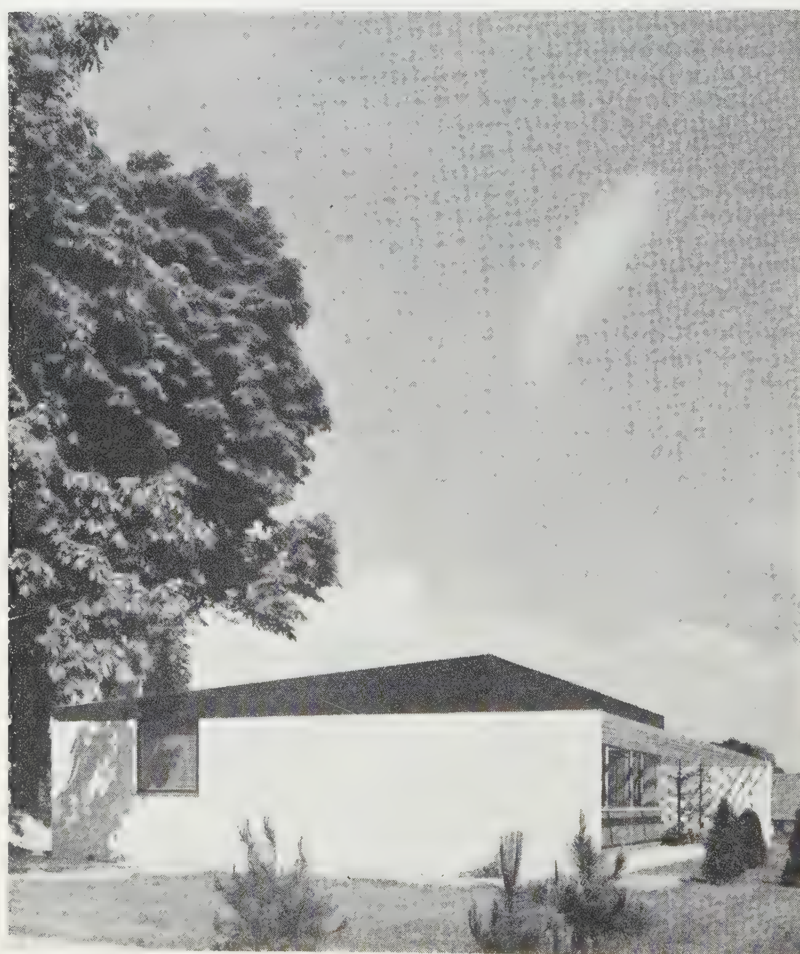
Façade mod øst med hovedindgang HAMMERSCHMIDT

Aage C. Nielsen: Christianskirken i Århus

Henrik Iversen og Harald Plum: Hus i Søllerød

Plan 1:200

Snit 1:100

Huset i Søllerød er opført af gasbeton, der er pudset og hvidtet. Træbeklædningen over murene er behandlet med mørk solignum.

STRÜWING

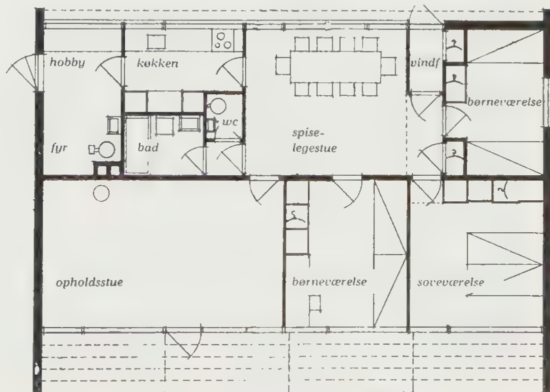
To typehuse, tegnet af Henrik Iversen og Harald Plum

Blandt de mange arkitekter, der arbejder med typehuse – eller skal vi kalde det lager-projekter – hører Iversen & Plum til de mest eksperimenterende. Derfor er der vel heller ikke mange af deres huse, der er blevet opført i større serier. De to huse man kender fra udstillingerne i Søllerød og Bistrup må nærmest betegnes som prototyper, der prøvekøres.

Formsproget, de to arkitekter anvender, er enkelt, uden falbelader og i besiddelse af en overbevisende charme. Det er ikke udtryk for nogen arkitekturideologi og hører heller ikke til de kompromisløse formretninger. De arkitektoniske virkemidler er brugt med beherskelse og med sans for en rytmisk variation af det anvendte tema.

For tiden arbejdes der ikke meget med kulører i arkitekturen. Iversen og Plum gør det stadigt, selvom de også i nogle af deres huse har anvendt den puritanske farveholdning, sort-hvid og ufarvede materialer.

Planerne i de to huse, der er vist her, er i besiddelse af mange gode egenskaber. Det er erfarne folk, der har formet dem, det mærker man nok. Men de er trods alt mere præget af spontan tilblivelse end af den gennemdyrkning, man venter at finde i typehusplaner.

Ny type, endnu ikke opført. Plan 1:200.

Nordfaçade med indgang og vinduer til forstue og køkken

ERIK HANSEN

Begge planer har velformede køkkener, med de to vigtigste arbejdspladser ved vinduet. Der er ingen utilgængelige køkkenskabsrum. Adgangen fra køkkenet til udhusrummet er værdifuld. Alle husførelsens grovere bestanddele kan placeres i udhuset til aflastning af det relativt lille køkken. Kamrene er velformede og lette at møblere.

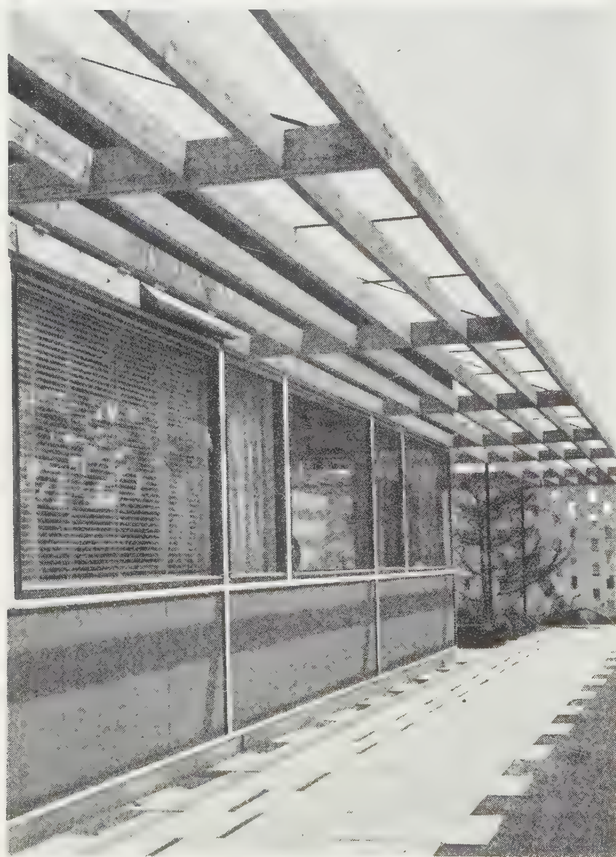
I Søllerød-huset er opholdsstuen et smukt rum, ikke mindst i samspillet med den store, skærmede terrasse. Men det er et rum, der er meget vanskeligt at møblere. Udstillingsmøbleringen var smuk, men temmelig utopisk som standardløsning for en gennemsnitsfamilie.

Til gengæld er opholdsstuen i Bistruphuset særdeles møblerbar, med langt bedre muligheder end udstillingsmøbleringen viste. Bade- og WC-rummet med dør direkte til spiseforstuen er ikke en acceptabel løsning i et typehus. For familier, der aldrig har gæster til spisning – og sådanne findes – vil arrangementet derimod være uden ulemper.

Iversen og Plum har udnyttet erfaringerne fra de to huse ved udarbejdelsen af et typehusprogram, der rummer syv typer i størrelserne fra 82,5 m^2 til 129 m^2 bruttoetageareal. Til sammenligning med de to udstillingshuse vises på side 327 plan af et hus fra dette program. Det er på 119,5 m^2. Her føler man at rummene er rystede på plads. Bad og WC er blevet skilt, og der er indskudt et lille „vindfang" mellem disse to rum og spiseforstuen.

Det er en plan, der tåler selv en temmelig nærgående kritik.

Skriver

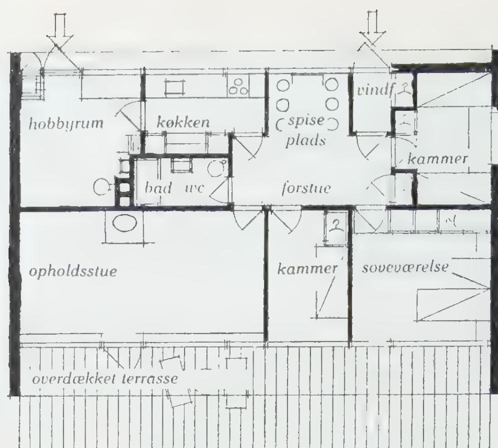

Sydfaçade. Brystninger blå, karme hvide, rammer sorte, glaslister teak. Pergolaen er behandlet med lys solignum.

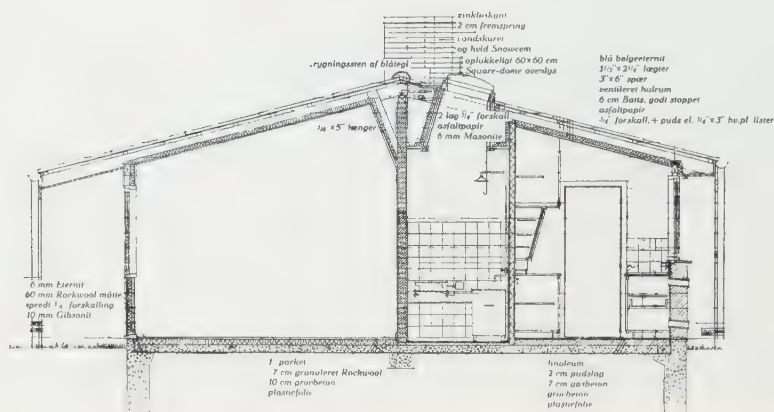
Opholdsstuen. Loftet er fyrretræsbrædder og gulvet bøgeparket. STRÜWING

Indretningen af udstillingshuset i Søllerød var foretaget af boligkonsulent Rolf Andersen. ERIK HANSEN

Henrik Iversen og Harald Plum: Hus i Bistrup

Plan 1 : 200

Snit 1 : 100

Spisepladsen i forstuen

Sydfaçade. Mure gasbeton, vandskuret og hvidtet. Brystninger blågrønne. karme hvide. rammer sorte og ,laslister af teak STRÜWING

Loftet i opholdsstuen er af fyrretr.. og gulvet elmeparket

Tyske konkurrenceprojekter

Architektur-Wettbewerbe 24 – Neue Berufsschulen, udvalgt af Karl Gonser. Karl Krämer Verlag, Stuttgart. Pris DM 11.80. Architektur-Wettbewerbe Sammelband VI, Karl Krämer Verlag, Stuttgart. Pris DM 45.–.

Forlaget Karl Krämer i Stuttgart har udsendt et nyt nummer i rækken af publikationer om afsluttede konkurrencer. Det er nr. 24, og det omhandler fagskoler af forskellig art. Blandt andet omtales den store tekniske skole i Mannheim, en handelskole i Essen samt nogle mindre fagskoler. Da nogle af konkurrencerne er afsluttet for 2–3 år siden har det været muligt at vise opførte projekter.

Samtidig har forlaget udsendt et samlebind, der indeholder: nr. 22 – alderdomshjem, nr. 23 – sportsanlæg, særhæftet om rådhuskonkurrencen i Marl samt det ovenfor omtalte hæfte om fagskoler.

Der ofres megen plads på de enkelte projekter, og foruden dommerkomiteens bemærkninger bringes i hvert hæfte en særlig artikel om det pågældende emne. *ce.*

Vor tids bygningskunst

Udo Kultermann: Baukunst der Gegenwart. Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1958. 236 sider, ill. Pris DM 36.–.

Udo Kultermann er en flittig skribent, hvis navn ofte ses i tyske tidsskrifter. Ved et par lejligheder har han også leveret bidrag til dette tidsskrift. Han er velorienteret om begivenhederne i den internationale byggeverden. Men hvor dybt hans viden stikker, er det svært at bedømme. Han analyserer sjældent og originale synspunkter møder man ikke ved læsningen af hans artikler. Han præsenterer tingene for læserne, placerer dem i et vist sammenhæng og krydrer det hele med lidt ris og ros. Det kan jo kun sjældent blive fængslende læsning.

Når man alligevel vil indrømme Kultermann, at han udøver et arbejde af betydning, skyldes det hans evne til at samle oplysninger og billeder om den byggekunstneriske aktivitet, der er genstand for vores nysgerrighed.

Og sådan er da også den foreliggende bog en samling storartede billeder af de arkitektonisk betydeligste bygninger i en lang række lande. Bogen indledes med en række korte kapitler om hvert land eller regio[n]. Teksten er stort set en opremsning af de arkitekte[r], der i de respektive lande har spillet en rolle i nyer[e] tid. Som et slags katalog har det muligvis nogen be[-]tydning, men helt pålidelig er fortegnelsen ikke, de[t] viser bl. a. en kontrol af kapitlet om Skandinavien. Her savner man navnene på flere betydelige arkitekter.

De mange illustrationer giver i glimt en række af d[e] mest omtalte bygninger i den vestlige verden plus Ja[-]pan. Men adskillige savnes, f. eks. Le Corbusier's kirk[e] i Ronchamps. Danmark er kun repræsenteret med e[t] enkelt eksempel: Buddinge skole af Eva og Nils Koppel.

Hver bygning er kun illustreret ved ét højst to bil[-]leder og aldrig ledsaget af en plan.

Billederne er gennemgående af meget fin kvalitet. Derved bliver det en underholdende orientering me[d] de nævnte forbehold. *e*

Madaleno og Candela: Restaurant i Accapulco, Mexico

Stof og sølv på Den Permanente

I september havde Den Permanente arrangeret e[n] separatudstilling af Anni og Bent Knudsens hånd[-]smedede sølvsmykker i selskab med håndtrykte stoffer.

Blandt sølvarbejderne var det især de kraftigere former, der fængslede. Anni og Bent Knudsen har [i] disse smykker arbejdet med frie, ugeometriske former, men de er stramme og spændstige. De er i slægt med modellerede ting. Kravene til håndværksmæssig kunnen er større, end hvor der arbejdes med spinklere former. De to sølvsmede honorerer fuldt ud disse krav. Det ses bl. a. også i de meget omhyggeligt forarbejdede låse.

Også stofferne var præget af styrke i tegning og farveholdning. De udstillede ting var resultatet a[f] en konkurrence udskrevet af Den Permanente blandt udstillingens stoftrykkere.

1. og 2. præmien blev delt mellem Ruth Christensen og Tusta Wefring. 3. præmien tilfaldt Mette Lacoppidan, og Dorthe Raaschou fik en ekstrapræmie for et vægtæppe.

Stoftrykkerne arbejder tilsyneladende stadig friere med farverne. Det er som om både det håndgjorte og det spontane mærkes i det færdige arbejde. Ikke desto mindre må det kræve både overvejelse og beherskelse at fremkalde den balance, som var karakteristisk for de udstillede arbejder.

Mette Lacoppidans kjole og Dorthe Raaschous vægtæppe spillede på en grafisk trykketeknik med overtrykkets muligheder for berigende mellemtoner. I spillet mellem det frie og det bundne var der en fin rytme.

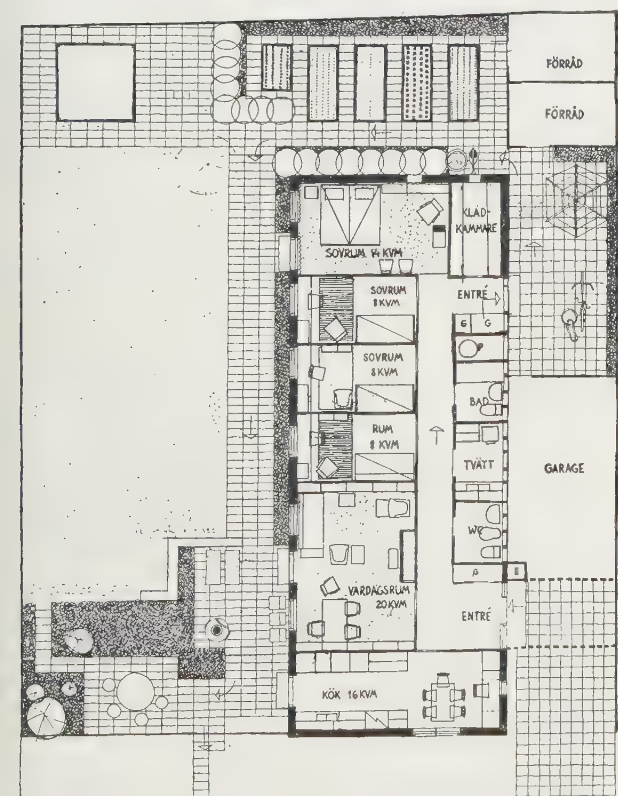
I Ruth Christensens nederdel var der med samme tekniske raffinement opnået endnu større frodighed i farven og farvens struktur. Hun behersker efterhånden helt suverænt stoftrykningens kunst.

Tusta Wefring er den der udfolder sig friest, det grænser næsten til malerkunst. Det var både styrken og svagheden i hendes vægtæppe. Et sådant tæppe stiller krav til omgivelserne – som et maleri gør det. Men det var udført med sikker sans for farvernes samspil. Det er en dekorativ kunst, som må kunne udfoldes i større opgaver. *s*

Villa 1958 – udstilling af eenfamiliehuse i Malmö

Ved Bulltofta udenfor Malmö havde dagbladet Arbetet i samarbejde med Hem och Bygge AB i september arrangeret en udstilling af énfamiliehuse. Det var fem huse ens i planudformning, men lidt varieret i størrelse. De er tegnet af arkitekterne Bengt Warne og Hans Fog og indretningen var foretaget af kunstneren Gunnar Odin, arkitekterne Gert Hansson, Gunnar Myrstrand, professor Carl Malmsten og Lena Larsson.

Husenes udseende og plan er ikke af en standard, det er berettiget at udstille. Warne og Fog har med vilje givet huseene et „anonymt“ ydre – for at beboerne selv skulle kunne give dem individuelt præg ved hjælp af haveanlæg, havemøbler, solskærme m. m. Men i virkeligheden er husene blot triste og slappe. Planen og husenes placering på grunden er i mange henseender bestemt på grundlag af oplysninger om forbrugerønsker. På en udstilling Arbetet afholdt i fjor uddeltes spørgeskemaer til de besøgende, der blev spurgt om deres ønsker med hensyn til boligens udformning. Docent Lennart Holm bearbejdede det indkomne materiale, som blandt andet viste at folk vil have fritliggende énfamiliehuse, der gerne må ligge på små grunde, blot de er afskærmede mod indblik og har eftermiddagssol på terrassen. Endvidere skal husene være kælderløse og forsynet med eget fyr, vaskerum m. m. Disse krav har man søgt at efterkomme med husene i Bulltofta. Et krav om garderobeskabe i alle soverum har man derimod ikke fulgt, men tværtimod lavet et fælles skabsrum, idet man hævder

Eenfamiliehus i Malmö, arkitekter Bengt Warne og Hans Fog. Indretning: Arkitekt Lena Larsson, haveanlæg: Gunnar Martinsson.

Udendørs opholdsplads set fra køkkendøren i huset, indrettet af Lena Larsson.

at husdybden ellers ville blive for stor, og at møbleringsmulighederne i rummene blev forringet, hvis der skulle være skabe i alle rum.

Var husenes ydre ingen seværdighed, så var indretningen det derimod. For det første var det interessant at se, hvor stor forskel det gør, hvilke farver og hvilken møblering, der anvendes – de samme rum kan fuldstændig ændre karakter. Det havde man rig lejlighed til at konstatere her, hvor husene var så godt som ens. Især Lena Larssons indretning af et hus af den største type var god. Den var gennemarbejdet indtil de mindste detaljer. I et værelse for husets 12-årige datter var der en skål med bolcher, naturligvis var skålens farve afstemt efter rummets farve – og det var bolcherne i skålen sandelig også.

Men selv den bedste og mest interessante indretning kan ikke skjule de planmæssige svagheder i denne hustype. Man har en lille lukket gård til tøjtørring o. l. med en „smutsentré“ i den ene ende af huset og et køkken i den anden ende af huset med dør ud til den „fine“ have og til en „finentré“, hvorigennem køkkenaffaldet skal transporteres. Man har en spiseplads i køkkenet, men den er ikke større end at man alligevel må have en „finere“ spiseplads i opholdsstuen, som nok ligger op til køkkenet, men hvor forbindelsen alligevel sker gennem den fine entré – og så har man altså ikke et eneste skab i soveværelse eller kamre, men eet stort skabsrum, hvor alt skal blandes sammen.

Haveanlæggene var pænere end husene. De fire af dem udført af havearkitekt Per Åke Friberg. Det femte og bedste, ved huset indrettet af Lena Larsson, var udført af Gunnar Martinsson, der havde lavet en god udendørs arbejdsplads i forbindelse med køkkenet.

Ualmindelig mislykket var derimod en udstilling af byggematerialer, komfurer, fjernsyn, oliefyr m. m., som var arrangeret i en række boder hovedsageligt opført af bølgepap.

Enevoldsen

Indlæg

Som bekendt har D.A.L. nedsat et typehusudvalg, der gennem nogen tid har undersøgt mulighederne for at udarbejde typehustegninger til mindre énfamiliehuse. Den egentlige projektering befinder sig stadig på et forberedende stadium. Som indledning til sagens drøftelse på repræsentantskabsmødet i oktober har der rundt i landet været afholdt orienterende møder, sidst for repræsentanterne i København. Men da det kun er de færreste af vore læsere, der har overværet disse møder, vil vi i nær fremtid her i bladet bringe en udførlig redegørelse – vi vil bl. a. afvente repræsentantskabets behandling af sagen.

Nedenstående indlæg, som vi har modtaget fra Egon Nissen i Århus, har derfor først og fremmest interesse for de af vore læsere, der har deltaget i de nævnte orienteringsmøder.

Om D.A.L.s typehuse

I anledning af et møde i midtkredsen i Århus den 15. august 1958. Hermed en tak til Arctander og Mørk for den udmærkede orientering om arbejdet med typehusordningen.

Efter mødet er forskellige tanker dukket op om visse problemer i forbindelse med en sådan ordning. Da mange af disse tanker er af de såkaldte „skumle", er det sikkert nyttigt (for mig i hvert fald) at få luftet dem i bladets spalter.

Lad mig straks sige, at det er et storartet initiativ, der er taget fra forbundets side med dette arbejde. På mødet blev vi bekendt med de forundersøgelser, som var gjort af udvalget, og de mål man herefter havde sat sig for det videre arbejde. Vi fik også at vide, at man allerede havde påbegyndt arbejdet med den egentlige typehusprojektering – det overraskede mig og gav siden anledning til de „skumle tanker":

Det må da være rivegalt at starte detaljprojekteringen inden repræsentantskabet har taget endelig stilling til hele det opstillede idékompleks i denne sag og til det foreslåede program for typehuse. Det kan ikke være forsvarligt at bruge penge til detaljarbejdet, før der er principiel enighed i repræsentantskabet om disse ting. Når dette er sket må udvalget naturligvis gives fuldmagt til – inden for de vedtagne retningslinier – at træffe alle afgørelser ved husenes udformning.

For at løse denne krævende opgave vil jeg foreslå, at udvalget søger kontakt med forbundets medlemmer i den hensigt, at drage nytte af den samlede arkitektstands erfaringer og ideer. Jeg kunne tænke mig, når typeplanerne var nået over skitsestadiet, at de blev offentliggjort (evt. her i bladet) i forbindelse med udsendelse af spørgeskemaer til medlemmerne. Skemaerne kunne udformes, så de opfordrede til „begrundede svar" og således at de desuden kunne behandles statistisk af udvalget.

En sådan fremgangsmåde ville utvivlsomt fremme medlemmernes interesse for sagen og udvalget kunne hente mange værdifulde impulser.

Vi ville i højere grad føle husene som „vore egne børn", og dette er vigtigt når de til sin tid skal ud på markedet – eller „ud i livet" for at blive i billedet. Arkitekter er som bekendt idealistiske folk, og vil derfor være meget dårlige „sælgere", hvis de ikke „tror" på husene. Det kan ikke nytte at forbundet starter en storstilet oplysningskampagne for sine huse (hvilket bør gøres!), hvis de fleste arkitekter derefter vil fraråde bygherren disse huse. På mødet efterlyste Mørk de tilstedeværendes meninger om en del spørgsmål, som udvalget stod usikker overfor – hvorfor ikke forsøge en rationel indsamling af erfaringsmateriale og ideer?

Et andet punkt: Hvordan vil forbundets huse klare sig i konkurrencen med markedets øvrige typehuse? Da det ikke er industrielt fremstillede huse, der stiles imod, vil der allerede her af indlysende grunde være et alvorligt handicap over for sådanne huse. Ydermere er det „det almindeligste af det almindelige" som tilstræbes ved udformningen. Det betyder, at det bliver nem for industrien af skabe mere tiltrækkende typer end forbunde (f. eks. ved at alliere sig med dygtige arkitekter, som det er sk inden for den meste brugskunst – med stort held).

Industrien vil kunne ofre penge på experimenter og nye forsøg huse. Kan vi det? eller rettere, det vil blive nødvendigt for d kontor, som skal administrere typehusene, stadig at skaffe peng til tilsvarende experimenter. I øvrigt vil enhver kunne fremstil typehusforslag (f. eks. i samarbejde med et af forbundets med lemmer), og hvis en arkitekt finder sådanne forslag bedre en forbundets, har han vel moralsk pligt til at anbefale bygherre disse.

Vi vil altså få konkurrence både fra byggefirmaer og fra pro jekteringsfirmaer (der er jo virkelig penge at tjene ved salg a tegninger).

Jeg mener, vi får svært ved at hævde os, efter det vi så til plan typerne på mødet.

Til sidst lidt om disse plantyper:

På mødet harcelerede Arctander med rette over de arkitekte som brugte „skuffeprojekter" til private typehuse. Som vi ska se, har udvalget gjort det samme, blot har ikke een, men mang skuffer været i brug. Det forekommer mig meget betænkeligt som det er gjort, ved udformningen af husene, at tage sit ud gangspunkt i den for tiden mest udbredte plantype („prästkrags planen" som svenskerne siger. En plan som „fungerar teoretisk sett utmärkt men saknar i hög grad de trevnadsvärden och d rikare användningsmöjligheder, som en mera upplöst plan ger" – ark. Göran Stendahl). Tænk om vi i 30-erne havde lanceret e typehusordning efter samme grundidé med det gængse som de rette – da havde vi belemret endnu flere familier med fire rum omkring en skorsten. Jeg vil kalde en sådan fremgangsmåde fo snusfornuftig, i høj grad pseudovidenskabelig og i handelsmæssig henseende meget tvivlsom, desuden kan den med rette beskylde for at være uanstændig – skal vi vejlede folk, eller skal vi lefle for dem?

Jeg tror, at udvalget har haft for travlt med sine undersøgelser Arctander bebudede en afslutning af typehusarbejdet inden næst forår! Jeg er overbevist om, at man vil fortryde et sådant hastværk

Skaf flere penge og mere tid til dette arbejde, så vi til sin tid kan være resultaterne bekendt og således at ordningen kan få sukces. Lad os få den gamle pionerånd frem! ***Egon Nissen***

Philip Arctander og Arne Mørk har på en række orienteringsmøder gjort rede for det arbejde, der indtil nu er udført af typehusudvalget. Philip Arctander kommenterer her Egon Nissens indlæg.

Først en tak til Egon Nissen fordi han så rigtigt peger på nogle af de væsentlige spørgsmål, som de to typehusudvalg har været stillet overfor – og især fordi hans kritiske diskussion af detaljer sker udfra en positiv indstilling til helheden. Selvom vi altså ikke er nået til helt de samme resultater, er forskellen nok ikke stor.

Det er klart, at hele spørgsmålet om en typeordning skal forelægges repræsentantskabet. Det bliver det den 11. oktober i år, og de orienteringsmøder Mørk og jeg holder i alle kredsene er et led i forberedelserne hertil. På tidligere repræsentantskabsmøder har forbundets formand kun omtalt planerne til orientering. Det som er startet forud, er undersøgelser af mulighederne for at realisere den typiske del af småhusbyggeriet, betalt af bevillingen på 110.000 kr. fra Boligministeriets Produktivitetsfondsudvalg, og „– knyttet til en række udvalgte typiske hustyper, der agtes fuldt gennemarbejdet med arbejdstegninger, mængdeberegning, prissætning, arbejdsplaner –", som det meddeltes i DAL's trykte årsberetning 1957, side 47. Det er det, der gennemføres nu, uafhængigt af om resultaterne kun vil blive

rugt af de enkelte arkitekter eller tillige i en typehusordning nder DAL.

Af samme beretning fremgår det, at vi er helt enige om nødendigheden af kontakt med forbundets medlemmer, som Nissen reslår. „Udvalget anser indsamlingen af erfaringer blandt rbundets medlemmer som et væsentligt led i undersøgelserne g opfordrer medlemmer, der i særlig grad beskæftiger sig med arcelhusbyggeri, til at stille deres erfaringer til rådighed for dvalget", – som der står i beretningen side 48. Personlig tror g, at den ønskede vekselvirkning mellem medlemmer og udvalg ler typehuskontor først bliver effektiv, når de første typehusrojekter er i brug, og erfaringer, kritik og forslag kan samles n konkrete projekter.

Om forbundets typehuse vil kunne konkurrere med industriens l afhænge af mange forhold. De har hver sine muligheder at pille på, og resultaterne vil bl. a. afhænge af, hvor godt der liver spillet. Men det typehus der tilfredsstiller flest af de alminelige menneskers almindelige behov indenfor de givne økononiske rammer, det må være den bedste typeløsning. De mere pændende, specielle huse må stadig være overladt til den indiiduelle projektering. Programmet for et typehus må hverken ære „det ekstraordinære" eller „det ordinære", men derimod n rendyrkning af det ordinære, så det får ekstraordinært mange lusværdier og få minusværdier, i planudformningen, i konruktionerne, i detaljerne. Vi skal vejlede bygherren udfra alt et vi *ved* noget om, og det må stå enhver frit for dertil at føje, vad han *synes*, – så må vi blot håbe, at det også får karakter f vejledning. Hvis man, som Nissen siger, i 30-erne havde lavet ypehuse efter dette princip (og ikke bare ubevidste typehuse, om man gjorde) så havde vi netop ikke „– belemret endnu flere amilier med fire rum omkring en skorsten –", nej vi havde i ærste fald givet nøjagtig de samme familier nogle bedre udgaver f den samme hustype – og sandsynligvis havde vi netop ved en ypehusordning hurtigere fået fastslået typens mangler og udiklet nogle bedre typer.

Og det bringer mig til Nissens sidste punkt, at vi ikke bør fslutte typehusarbejdet for hastigt, men skaffe flere penge til et. Igen enige. Vi er netop nu ved at skaffe flere penge i form f en række tilskud fra byggeindustrien, og det vi sigter på at ise til foråret 1959 er så langt fra en afslutning af typehusarbejet som det første skridt i en begyndelse. En begyndelse til en y form for arkitektydelse, hvis sukces, som Nissen siger, afhænger ovedsagelig af de to ting: typehuskontorets muligheder for at ette tid og penge ind på en forbedring af gamle og udvikling f nye typer – og de småhusbyggende medlemmers medvirken ertil. Det første har vi regnet med at kunne sikre gennem proektafgiften, og det sidste har vi følt os sikre på at kunne regne med.

Pænheden lurer som en fare for dansk arkitektur

Nogle kan måske huske, at Paul Niepoort, Ole Nørgård og underegnede i af hinanden uafhængige indlæg (Arkitekten U. 3. 1957, de 45, 46 og tidligere Arkitekten U. 51, 1956, side 395) påegede det forkerte i, at der er lægdommer majoritet i danske onkurrencers dommerkomiteer. Konkurrenceudvalget fremsatte ertil nogle bemærkninger rettet mod mit indlæg, og fordrejede isse meninger i dette, samtidig med at det gik udenom hovedagen. Til Paul Niepoorts og Ole Nørgårds indlæg foretrak man t forholde sig tavs, formodentlig fordi argumenterne heri er igendrivelige. Det er de i al fald set med mine øjne.

Når jeg nu igen bringer sagen på bane, er det fordi jeg i den d, der er gået siden da, har talt med mange fag- og lægfolk m problemet, og for nylig undtagelsesvis er stødt på én, som ke var enig med mig. Han begrundede det med et så vægtigt ynspunkt, at det i modsætning til konkurrenceudvalgets svar ør kommenteres. Synspunktet var det, at dommerkomiteerne blev upraktisk store, hvis fagdommerne skulle have flertal, og man ikke samtidig skulle mindske lægdommerantallet. Lægdommerne vil ofte gerne være ret talrigt representeret. Man ville så ende med at sidde med mammutkomiteer, som i lighed med alle store udvalg ville have vanskeligheder med at træffe sikre afgørelser.

Dette er naturligvis rigtigt. Jeg har imidlertid engang diskuteret hele sagen med formanden for „Finlands Arkitektförbund". Jeg fik at vide, at forbundet blokerer en konkurrence, hvis der ikke er fagdommerflertal. Han stillede sig iøvrigt fuldstændig uforstående for, hvorfor vi opretholder de samme besynderlige forhold som hersker i Tyskland og ikke andre steder (i nordiske og internationale konkurrencer skal der være fagdommerflertal). Jeg mærkede bl. a. her, at konkurrenceudvalget ikke havde givet et svar som gjorde det muligt for mig at forklare den finske formand dette. Men jeg fik i samtalens løb svar på, hvorledes ovennævnte vigtige problem kan løses og er løst i Finland. Man har her en bestemmelse, der omtrent lyder: Hvis fagdommerne ikke i antal er i flertal, tillægges de så mange stemmer, at de har flere end lægdommerne. For at illustrere dette, kan man tænke sig en komité bestående af f. eks. 3 lægdommere og 2 fagdommere. De sidste har så 2 stemmer hver og de øvrige har 1. Komiteen kan således blive mindre end vi kan opnå med vor nuværende ordning.

Konkurrencen bør fremfor noget være stedet, hvor den store idé, den dristige tanke, det skabende arbejde kan udfolde sig frit – og blive belønnet efter fortjeneste. Så bliver projekterne bedre. Men det stiller uhyre krav til dommerne. Dommeren må kunne indleve sig således i arkitekturen, at han kan følge den nye og uventede tanke, og den form den finder udtryk i. Hans kærlighed til arkitekturen må være stor og fordomme må være bandlyst. – Dette er krav som skal stilles til fagdommerne, men vel næppe med rette kan stilles til lægdommerne – uden på nogen måde at ville forklejne deres selvsagt nødvendige medvirken. Professor Christian Elling siger i udstillingskataloget til „Danske Arkitekturtegninger gennem Tiderne" (1947, side 8): „Hvorfor nægte det: Pænheden lurer altid som en fare for Danmarks kunst. Enhver kan finde den i arkitekturen". Man kunne i sætningen også indsætte „konkurrencen" i stedet for „arkitekturen", og måske synes, at den bevarer sin gyldighed.

Jeg håber at Jørn Utzon tilgiver mig, at jeg blander ham ind i dette. Men han er jo det bedste eksempel på ofret for den danske pænhed. I danske konkurrencer havde han hidtil kun chancer for indkøb o. l., men i Australien kunne den internationale dommerkomité finde ham blandt 900 projekter, og give ham 1. præmie. Stiller han for store krav til danske dommere – eller er det lægdommermajoriteten som har givet udslaget?

Jean-Jaques Baruël

Efter at Baruël har forelagt mig ovenstående, og efter at jeg atter har gennemgået sagen, er jeg klar over, at denne er af en sådan betydning, at jeg vil tage den op ved nærmest egnede lejlighed på et repræsentantskabsmøde. ***Paul Niepoort***

Noter om fagdommermajoriteten

Ved den nordiske konkurrence om en byplan for et område på Frederiksberg er der fagdommermajoritet. Det skal der være i følge de nordiske konkurrenceregler. Så fænomenet er altså ikke helt ukendt i Danmark.

I Danmark kendes kun et par tilfælde, hvor lægdommerne ikke har fulgt fagdommerindstillingen ved afgørelsen af arkitektkonkurrencer. Det fortæller lidt om problemets størrelsesorden.

Svenske arkitekters riksforbund vil på næste nordiske styrelsesmøde rejse spørgsmålet om lægdommermajoritet i nordiske konkurrencer.

Noter

Monument for José Batlle, Montevideo, Uruguay

Comision Nacional pro Monumento a José Batlle har udskrevet en international konkurrence om opførelse af et monument for *José Batlle.* Konkurrencen har i overensstemmelse med de internationale regler været forelagt den internationale union af arkitekter (Union Internationale des Architectes). Dommerkomiteen består af 7 medlemmer med en repræsentant for UIA og en fra the International Association for Plastic Arts.

Konkurrencen er i to etaper. Først vil man blandt de indsendte forslag udpege 5 forslag, som deltager i en omkonkurrence. Hver af de pågældende deltagere vil modtage et vederlag på 8.000 pesos (8.800.– kr.). Til den afsluttende konkurrence er der følgende præmier 1. præmie 20.000 pesos, 2. præmie 10.000 pesos og 3. præmie 5.000 pesos.

Fristen for aflevering af forslagene er 30. december 1958.

Programmet ligger til gennemsyn i Sekretariatet og kan iøvrigt fås ved henvendelse til *Comision Nacional pro Monumento a Batlle,* 25 de Mayo, esq. 10 de Mayo, *Montevideo,* Uruguay.

Rejsestipendier

Af tipstjenestens overskud er der af undervisningsministeriet stillet et beløb på 18.000 kr. til rådighed for kunstakademiet til *rejsestipendier for unge kunstnere* (malere, billedhuggere og arkitekter). Ansøgninger om at komme i betragtning indsendes til akademirådets kontor senest den 31. oktober d. å. Skema til brug ved ansøgningen udleveres på akademiets kontor.

British Councils legater

British Council stiller atter et antal legater til rådighed for danske studerende til højere studier og forskningsarbejde i Storbritannien i det akademiske år 1959–60.

Legaterne, som normalt er gældende for et akademisk år på ti måneder, kan søges af mænd og kvinder, som har bestået afgangseksamen indenfor et hvilket som helst studieområde fra et universitet eller lignende institution.

Yderligere oplysninger kan sammen med en foreløbig ansøgningsblanket fås hos: The British Council, c/o Den britiske Ambassade, Kastelsvej 40, København Ø. Telf. C. 11.433, lokal 13. Ansøgninger modtages ikke efter Lørdag den 8. november 1958.

Stor dansk arkitekturpris

Træbranchens oplysningsråd har indstiftet en Træpris på 10.000 kr. Det bliver den største kunstnerpris, der herhjemme kan tildeles arkitekter. Den kan blive en fornem anerkendelse. Arkitektur- og hædersprisen kan tildeles arkitekter, der har vist særlige kunstneriske kvalifikationer og teknisk dygtighed med hensyn til træ's rette anvendelse og behandling.

Det vil ikke være afgørende, hvor meget træ der er anvendt i de bygninger, der giver anledning til prisens uddeling, men først og fremmest de arkitektoniske kvaliteter.

Træprisen kan uddeles hvert år, såfremt egnede kandidater findes, og den tildeles *kun* efter indstilling fra den i forbindelse med prisen nedsatte særlige bedømmelseskomité, og *ikke* efter forudgående ansøgning eller konkurrence.

Man venter, at træprisen vil blive uddelt første gang allerede i år.

Bedømmelseskomiteen har følgende sammensætning: Arkitekt M.A.A. Flemming Grut; professor, arkitekt M.A.A. Arne Jacobsen; redaktør Ernst Mentze; arkitekt M.A.A. Poul Erik Skriver; chefredaktør, arkitekt M.A.A. Hakon Stephensen og direktør for Træbranchens oplysningsråd, arkitekt M.A.A. M. Walther Petersson.

D. A. L.s repræsentantskabsmøde

Danske Arkitekters Landsforbund afholder ordinært repræ-tantskabsmøde lørdag den 11. oktober kl. 10 i Kunstindu-museets sal. Bredgade 68, København. Interesserede medlem kan som sædvanlig overvære mødet.

Møde i Lysteknisk Selskab

Den 23. september kl. 19.30 afholdes et møde i Domus Tech i Kristianiagade nr. 9, hvor den norske overingeniør *Arvid La-stad* fra Oslo vil causere over følgende emne: Tanker om lys, h er god belysning og hvem skal planlægge den.

Lysteknisk Selskab indbyder arkitekter til at deltage i mø

Møbelarkitekter til Sverige

En svensk møbelfabrik, Aktiebolaget Järbo Stol- & Möbelfab Järbo, er interesseret i at komme i kontakt med een eller et danske møbelarkitekter. Firmaet fremstiller for tiden pindestol forskellig slags og er interesseret i at udvide kollektionen med par modeller, tegnede af danske møbelarkitekter.

Interesserede møbelarkitekter må selv henvende sig til ov-nævnte møbelfabrik, for dér at indhente nærmere oplysning

Et nyt redskab til farvesætning

Det har hidtil ikke været let, at få de farveprøver arkitek med stor omhu og ofte under store vanskeligheder har la på tegnestuen ved hjælp af akvarelboksens indtørrede farv plakatfarver etc. til at blive noget ordentligt grundlag for ma rens kulørafsætninger på byggepladsen.

Nu er der imidlertid fremkommet et udmærket redskab, d skulle gøre det lettere. Farvefirmaet Sv. Overgaard har nem ladet fremstille sit allerede meget anvendte stamfarvesystem et sæt plakatfarver, således at det nu er muligt for arkitekt f. eks. allerede på skitsestadiet at arbejde med netop de kulør han har sikkerhed for at opnå på det færdige værk.

Planosættet, som det kaldes, kan anvendes både som dækfarv og som akvarelfarver, der blot tyndes ud med vand. Blanding af farverne foretages i farveskåle. Bindemidlet er plastikbind der gør at farverne, når de anvendes som dækfarve, er i besiddel af en vandfasthed, således at de i nogen tid vil kunne kla sig udendørs.

Sættet er monteret på en træbakke og består af 12 glas, 10 med stamfarver og 2 med dækkende hvidt.

Firmaet sælger Planosættet til arkitekter for fremstillingsprise der er kr. 19,80, og der kan til supplering købes extra glas kr. 1,65.

E

Gasbeton's naturlige stofkarakter er af smuk virkning

- både ude og inde

Forbandtets rolige rytme i den lette, grå tone er en virkningsfuld baggrund for kraftige kulører, imprægneret træværk eller det grønne løv.
Det er også en egenskab at regne med foruden Gasbeton's andre fortrin: God isolationsevne, lille murtykkelse, kort opførelsestid og lave byggeomkostninger.

byg med **GASBETON**

DANSK GASBETON AKTIESELSKAB . FREDERIKSBORGGADE 18 . KØBENHAVN K . C. 9575

A 581

Der må flere familieboliger på programmet

En klog kineser har sagt, at et hus ikke er udtrykt i 4 vægge og et tag – men derimod i rum til at leve i. Udtalelsen faldt for 2000 år siden, den trænger til at blive taget frem igen, til at blive pudset op og stillet frem på husalteret som tilbedelsesideal også for vor tids boligbyggere.

Familien er ikke tilstrækkeligt respekteret i boligbyggeriet. Der bygges ikke familieboliger nok – ikke engang i det byggeri, der tager familiens navn forfængeligt. I mange af de boliger, der er opført i de seneste år, det gælder også enfamiliehus-byggeriet, har de familiære indskrænket sig til, at en uforholdsmæssig stor del af familiens indtjeningsevne går til at klare huslejen i en bolig, der giver familien alt for ringe mulighed for at udfolde sig.

Vi må ophøre med i boligprogrammerne blot at tale om at bygge boliger af så og så mange – og som vi har set derved altfor ofte også for få – rum, og i stedet bygge for de faktisk eksisterende familietyper.

Når man betænker, hvor få familieboliger der hidtil er opført, og at det årlige nybyggeri kun øger antallet af allerede eksisterende boliger med 2 pct., bliver det selvsagt meget vigtigt, at disse 2 pct. kommer til at udgøre en virkelig forbedring af boligmassen.

Det er nødvendigt, at forståelsen for gode boligforholds betydning for samfundet bliver mere udbredt. Men boliger kan ikke eksporteres! Når der ofres store kræfter på at finde den bedst mulige udformning af svinestier og hønsehuse, er det jo heller ikke, fordi disse huse skal eksporteres, men fordi det giver det bedste „bacon and eggs".

Måske kan man håbe på, at produktionen af menneskeboliger vil blive anlagt efter samme linier, når det engang bliver erkendt, at en god familiebolig ikke er social luksus, men dagens krav til udklækning af og trivsel for landets vigtigste potentiel, arbejdskraften. Skal vi gøre os håb om fortsat at følge med i konkurrencen om kvalitetsprodukter på verdensmarkedet, må en af forudsætningerne være, at vi lægger noget mere vægt på, at vore huse indrettes og udformes, så de svarer til, hvad vi i øjeblikket ved gavner beboerne bedst – det gælder både huse til høns og mennesker.

SBI-TT

Nye ventilatorer

Vore krav til comfort i boligen og på arbejdspladsen er stadig stigende. Vi er ikke længere så tilbøjelige til at tolerere dårlig luft og støjende installationer. Derfor er ventilationsteknikken under stadig udvikling.

A/S Bahco-Primus, der fremstiller BAHCO køkkenventilatoren, har nu bragt to kraftigere ventilatorer frem på det danske marked. De to nye typer, der kaldes PKG 25 og PKG 35, har allerede vundet stor udbredelse i Sverige.

De to typer kan anvendes, hvor mange mennesker er forsamlede eller hvor der arbejdes. De egner sig fortrinligt til ventilation af restauranter, mødelokaler, kontorer m. fl. samt en række specielle tilfælde, hvor der kræves en lydløs men effektiv ventilation.

Der er derfor lagt særlig vægt på, at ventilatorerne

armerede tagplader

høj varmeisolering og lav egenvægt i forhold til prisen
langsgående ventileringskanaler - god lydabsorption

Type	Tykkelse	Bredde	Maks. længde	Vægt ca.	k-værdi u/tagpap	Tilladelig belastning incl. tagbeklædning i kg/m² ved spændvidder i cm:						Maks. reakt.
	cm	cm	cm	kg/m²		200	250	300	350	400	450	kg/m
T - 8	8	50	250	80	1,17	350	190					430
T - 10	10	50	300	95	0,96	490	345	210				588
T - 12	12	50	350	115	0,84	635	485	385	255			760
T - 14	14	50	400	130	0,75	790	605	480	330	220		930
T - 16	16	50	450	145	0,65		725	585	430	295	200	915
T - 18	18	50	450	160	0,58			675	515	355	245	1050
T - 20	20	50	450	170	0,54			782	615	430	305	1190

Specialplader udføres efter tegning
Alle typer kan også leveres med pudset underside
Godkendelse foreligger fra Københavns byggemyndigheder

Tectum, Durisolfabrikken . Nørresundby . Tlf.: Aalborg 2 66 77

KREDITKASSEN FOR HUSEJERNE I KJØBENHAVN

RÅDHUSPLADSEN 59 – KØBENHAVN V – TELEFON CENTRAL 14305
KONTORTID: 10–15. LØRDAG 10–13

Lån ydes mod pant i faste ejendomme

(dog ikke landbrugsejendomme)

UDLÅNSOMRÅDE

København, Frederiksberg og Gentofte kommuner samt i

Københavns Amtrådskreds: Alle øvrige kommuner (enkelte ejerlag i Høje-Tåstrup kommune dog undtaget)

Roskilde Amtrådskreds: Greve-Kildebrønde og Karlslunde-Karlstrup kommuner samt Solrød og Jersie sogne

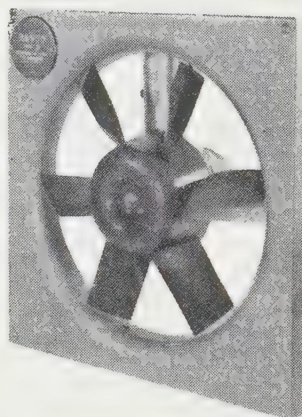
Frederiksborg Amtrådskreds: Birkerød, Farum og Hørsholm kommuner

Rente	4 %	4½ %	5 %
Halvårlig ydelse	2.255 %	2,47 %	2,69 %
Heraf bidrag til administrations- og reservefond	0,05 %	0,05 %	0,05 %
Indskud	Opkræves med 1 %, der kan fordeles over 2 terminer		
Amortisationstid	120 terminer	120 terminer	119 terminer

Forhåndslån ydes i ejendomme, der agtes bebygget, såfremt der stilles behørig bankgaranti eller anden statutmæssig sikkerhed

PKG 25 med plasticplade med ringgitter

PKG 35

foruden at være effektive også er særdeles lydsvage Man har opnået dette ved en speciel konstruktion gummiophæng af motoren, samt ved at have nedsa omdrejningstallet for motoren.

Begge ventilatorer fås enten med 900 omdr./min eller 1400 omdr./min. Det er klart, at ventilatoren med det lave omdrejningstal på 900 er den mes lydsvage på grund af det mindre vingesus, og at denn derfor bør foretrækkes, hvor kravet om lydløs gang e størst. Hvor man derimod foretrækker en størr effektivitet f. eks. på grund af lokalets størrelse, ka ventilatoren med omdrejningstallet 1400 anbefales.

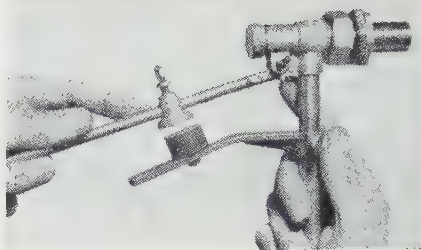
Kapaciteten er for PKG 25's vedkommende hen holdsvis 510 og 770 m^3/t og for PKG 35 henholdsvi 1300 og 2000 m^3/t.

Yderligere tekniske data og målskitser findes i e par prospektblade udsendt af A/S Bahco-Primus.

De nye ventilatorer er desuden smukt formgivet PKG 25 er forsynet med en forplade af plastic med indbygget rullegardin med kæde, så ventilatoren bedre kan harmonere med indretningen af det pågældende lokale. *(Kilde: Bahco-Primus).*

Støjdæmper til w.c.-cisterne

Englænderne står som ophavsmænd til en af de værste støjkilder i boligbyggeriet, den højtsiddende, dobbelt-skyllende cisterne til vandskylning af w.c.-skåle. De må derfor også anerkendes, at der af og til fra samme udmærkede nation udgår forslag til bekæmpelse af den støjplage, man nu engang har sluppet løs. Blandt de seneste frembringelser til nedsættelse af støjen i cisterner er denne magnetlås hentet fra det engelske blad „Building Materials". Når cisternen tømmes, sænkes

Magnetlås til re[gulering] af w.c.-cis[ter]nens vandtilfør[sel]. Låsen skulle i væs[ent]lig grad kunne [for]mindske støjgene[r] ved tømning og f[yld]ning af cisternen

flyderen, der følger med vandstanden, indtil et v[ist] punkt, hvor magnetens tiltrækningskraft ophæver fl[y]derens opdrift. Flyderen trækkes ned til magneten, [og] der åbnes således helt for vandtilførslen på et tidlige[re] tidspunkt end ellers. Når vandstanden stiger til et v[ist] punkt, overstiger flyderens opdrift atter magnete[ns] kraft, og vandtilførslen lukkes plydseligt. Herved un[d]gås den sædvanlige vandhamring i rørene, og den ub[e]hagelige fløjtelyd, som gerne følger ved sidste del [af] den normale gradvise lukning.

Selvom støjplagerne fra w.c.-installationer ville løs[es] mere effektivt, hvis man helt gik over til at installe[re] de moderne støjsvage lavtskyllende cisterner, forekom[-] mer den foreslåede magnetlås at være et realistisk fo[r]søg på at bedre forholdene, hvor man af en eller and[en] grund ikke kan eller vil installere andet end dobbel[t]skyllende højtsiddende cisterner. Låsens effektivit[et] står og falder naturligvis med, hvorledes magnete[n] arter sig i det lange løb – svækkes den, ophører vir[k]ningen, bliver dens tiltrækningskraft omvendt for st[or], vil man risikere konstant vandfyldning. Så vidt d[et] kan skønnes af illustrationen, skulle man i sidste ti[l]fælde kunne klare sig ved at forskyde det lod, der da[n]ner pol på flyderens vægtarm, og derved svække ell[er] forstærke lukkemekanismen.

Den beskrevne anordning har, så vidt det vides, ik[ke] været forelagt til godkendelse hos danske autoritete[r].

Kilde: „Building Materials", Dec. 1957 (BM 1471) England. **SBI-T**

Om betydningen af omhyggeligt stilladsarbejde

– Beretning om en nedstyrtningsulykke

Siden byggeriets arbejdspladser for ca. 3 år siden ble[v] lagt ind under arbejdstilsynets område, har forho[l]dene på byggepladsen meget naturligt været optag[et] i den rapport, der årlig udkommer over arbejdsti[l]synets virksomhed. Udover at arbejde for opstilling [af] et regulativ for arbejds- og sikkerhedsforholdene p[å] byggepladserne må én af tilsynets vigtigste opgave[r] jo først være gennem tilsyn og propaganda at sørg[e] for, at der vises omhu med sikkerhedsforanstaltnin[-] gerne og hermed specielt med udførelsen af bygning[s]stilladser, hvor dels den største risiko og desværre no[k] også den største forsømmelighed forekommer.

Blandt rapporterne fra arbejdstilsynets forskellig[e] kredse i tilsynets sidste årsberetning bringes bl. a[.] denne beskrivelse af et dårligt udført stillads i en jyds[k] købstad.

En nedstyrtningsulykke, hvorved en mand bræk[-] kede et ben og fik hjernerystelse, indtraf ved opføre[l]

En række understøtninger med simple klam[...]

sen af en gymnastiksal på et seminarium. Ved puc[...] ningen af loftet havde man bygget et knap 3 m h[...] stillads på den måde, at man på langs gennem sal[...] havde anbragt rideplanker og fra rideplankerne [...] vindueskarme lagt runde granstammer. Længden [...] disse stammer var godt 4 m, og stammerne blev mi[...] på understøttet af lodrette stolper. Af billedet se[...] hvorledes de runde vandrette stammer hviler på [...] lodrette stolper fastgjort ved en ca. $^1/_2$ m lang klam[...] med et $2^1/_2$"søm i hver ende. Understøtningen m[...] siges at være temmelig ustabil, og virkningen udebl[...] ikke. Da man på et hjørne af stilladset ca. midt [...] en stamme havde anbragt 2 mand og to store balj[...] mørtel, brød stilladset sammen. Antagelig er den lo[...] rette understøtning gledet ud til siden, hvorefter stam[...] men knækkede godt 1 m fra den tyndeste ende. Stam[...] mens diameter var $5^1/_2$" i den ene og $2^1/_2$" i d[...] anden ende (gulerodsstamme), medens den lodret[...] understøtning var $2^1/_2$" i diameter.

I betragtning af ulykkens alvorlige karakter og d[...] grove tilsidesættelse af sikkerheden ved udførelsen [...] det pågældende stillads, fandt arbejdstilsynet det nø[...] vendigt at anlægge sag mod dem, der her havde ove[...] trådt stilladsregulativet og har fundet det nødvendi[...] endnu engang at indskærpe den yderste forsigtighe[...] og omhu ved udarbejdelse af stilladser. Det gæld[...] ikke, at man, som arbejderne på den omhandle[...] plads, synes, at stilladserne virkelig ikke udføres bed[...] på andre pladser.

SBI-T[...]

FRA TIDSSKRIFTERNE

Tidsskrifter modtaget indtil 31. august

Deutsche Bauzeitschrift 7/1958
Nyt byggeri i København, artikel af Poul Erik Skriver (Bellahøj, Skoleparken, Hvidovre VI, Brøndbyerne og Rødovre, Buddinge skole, F. L. Smidths administrationsbygning, A. Jespersen & Søn). – Stadtparkrestaurant i Nürnberg, arkitekt Friedrich Seegy. – Parkrestaurant i München-Bogenhausen, arkitekter Franz Ruf og E. von der Lippe. – Forsamlingsbygning i Marbach ved Heinz Rall og Hans Röper. – Eksempler på tagudhæng, façadeelementer, aluminiumsvinduer, trapper. – Desuden 12 sider studier over skolebyggeri (planer og inventar.

Deutche Bauzeitschrift 8/1958
Om konkurrencen „Hauptstadt Berlin" ved Siegfried Nagel. – Hotel „Baseler Hof" i Köln, arkitekt Georg Schneider; planer, snit, detailtegninger og illustrationer. – Vandrehjem i Bonn-Venusberg, arkitekt Hubert Hoffmann, Berlin. – 13-etages højhus i Ravensburg med restaurant i tagetagen, arkitekter Hans Riempp, Roland Frey og Maria Riempp. – 4-etages boelseshus i Berlin, ark. prof. Günther Gottwald. Eenfamiliehus med lukket gård fra verdensudstillingen. – 7 eenfamiliehuse og sommerhuse. – 15 sider studier over hængende tage samt studier over diverse installationer.

Forum 5/1958
Hæftets hovedindhold: Alderdomsboliger med eksempler fra Holland. – Beskyttelse af kunstnerretten inden for møbelkunsten, artikel af Mr. Th. Limperg.

De grafiske Fag 8/58
Forskellige tryksager. – En ny grafisk regnestok. – Berthold, 100 år.

Werk 7/58
Administrationsbygning for forsikringsselskab i Helsinki, arkitekt Alvar Aalto. – Administrationsbygning i Basel, arkitekter Martin og Karl A. Burckhardt (højhus). – Administrationsbygning for Philips i Zürich, arkitekt Andre E. Bosshard. – Møbelmagasin i Basel, ark. Hans Fischli m. fl. – Walter Affolter: Økonomiske og byplanmæssige betragtninger ved butikscentre. – Udstillingsbygning for Orrefors, Sverige. – Lagerbygning i Tessin. – Franz Meyer:

Cuno Amiet, fødselsdagsartikel i anledning af malerens 90 års dag. – Om et stort tysk industriforbunds kulturelle indsats, en artikel af Hans Fr. Geist. – Noter og anmeldelser.

Werk 8/58

Om undervisningen i en kunsthåndværkerskole i Zürich, ved Hans Fischli. – Professor Hans Hofmann, nekrolog, ill. med enkelte af Hofmanns bygningsværker. – Klubhus for forsikringsselskab i Zürich, ark. Hans Hofmann. – Kantiner med rekreationsområder for fabrik i Barcelona. – Artikler om Jean Baier, Pierre Terbois og Harry Buser samt Henry Moore. – Anmeldelse af 19. Biennale i Venedig. Noter og anmeldelser.

ac 11 — juli 1958

Hæftets hovedemne: Landbrugsbyggeri. 11 artikler om dansk, tysk, svensk, fransk, italiensk, indisk og norsk landbrugsbyggeri. Planer og fotografiske gengivelser af konstruktioner og bygninger. – 2 artikler om overrislingsanlæg i Tyskland og Natal (Afrika).

L'architettura nr. 35, sept. 1958

Michele Parrella om 3 forskellige arbejder af arkitekt Marcello D'Olivo. – Højhus i Milano. – Boligbebyggelser i Milano, arkitekter Mariani og Perogalli. – Resultater af konkurrence om friluftsteater. – Kort referat af konkurrence om håndværkerkvarter i Rom. – 4. artikel om Otto Wagners arbejder i Wien (Kirke i Steinhof). – En billedrække af bygningsværker fra det 16. årh. – Slottet Pisana (1576) i Lonigo nær Cicenza, artikel af Vincenzo Scamozzi.

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Arkitekt H. Carl Andresen, *bolig og tegnestue* fra Hoffmeyersvej 69, Kbhvn. F til Hollændervej 4, Kbhvn. V. *Tlf.* Eva 7204.

Arkitekt E. Foersom Clement, *tegnestue* fra Chr. Richardtsvej 6, Kbh. V til Ulrikkenborg Alle 6, Kgs. Lyngby. *Tlf.* 87 18 96. *Bolig* sammesteds.

Arkitekt Stig von Huth, *bolig* fra U.S.A. til Herrgårdsstigen 5, Lidingö, Stockholm.

Arkitekt Børge Muxoll Schrøder, *bolig* fra Nærumvænge 70, Nærum til Nærumvænge 126, Nærum.

Arkitekt Knud Børge Andresen, *bolig* fra Bagsværdvej 71, Lyngby til Stokkevad 6, Nærum (fra 1.11.1958). *Tegnestue* sammesteds.

Arkitekt Gunnar Bertelsen, *bolig* fra 5, Shiba Park, Tokio til L. F. Cortzensvej 30, Virum. *Tlf.* 85 11 81, *tegnestue* I. A. Schwartzgade 12, Kbh. Ø, *Tlf.* Øbro 6872.

Arkitekt Knud Hallbirk, *bolig* fra Nyvej 41, Ballerup til Lundtoftevej 284, Hjortekær pr. Klampenborg. *Tlf.* Hjortekær 999.

Arkitekt Hans Nannestad, *bolig* fra Annettevej 4, Charl. til Solbakken 23, Farum. *Tlf.* Farum 506.

Arkitekt Jørgen Ejlers, *bolig* fra Ipoh Malaya til Hellerupvej 8, Hellerup. *Tlf.* Hellerup 645

Arkitekt Mogens Høeg Mencke, *bolig* fra Voldgade 57, Blok L, Struer til Ny Kongensgade 20, København V. *Tlf.* Byen 8433.

Arkitekt Olaf Skipper Nielsen, *bolig* fra Aldersrovej 25, Aarhus til 28, Gloucester Place, Portman Square, London W. 1

STILLING TILBYDES

Konduktør søges til ny Alumnatsbygning ved Sorø Akademi. Bygherre Undervisningsministeriet. Ca. 60 timer månedlig fra medio oktober i ca. 1 år. *Hoff og Windinge*, Sankt Peders Stræde 3, K. MInerva 705.

Konduktør. Erfaren konduktør med gode referencer søges straks til tilsynsarbejde. Skriftlig henvendelse til *J. V. Jepsen og M. Irming*, arkitekter M.A.A., Nørrevoldgade 38, K.

2 sagsarkitekter og 4 medarbejdere søges til projektering af nogle større forretningsbebyggelser. *Otto Frankild*, TR. 4680.

STILLING SØGES

Ung indendørsark. m. tegnestueerfaring søger tegnearbejde. Inventar el. bygningsdetailler. For kortere eller længere tid. Billet mrk. 945 til *Arkitekten*, Bredgade 66, K.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania,** Minerva 428.

728.37

EENFAMILIEHUS PÅ HEGNSVEJ
Arkitekt Bertel Udsen, M.A.A.

Huset bebos af et ældre ægtepar uden hjemmeboende børn. Der er lagt vægt på at få så megen rumfornemmelse som muligt inden for et forholdsvis begrænset areal. Der er åben forbindelse mellem opholdsplads, spiseplads og køkken.

Der er anvendt lyse, gule sten og mørkbehandlet bræddebeklædning. Der vises eksteriør og interiørfotografier samt plan og detailsnit.

Arkitekten nr. 19/1958, side 306

728.31

RÆKKEHUSBEBYGGELSE I ODENSE
Arkitekter Herman Rička og Louis Lange, M.A.A.

Den viste rækkehusbebyggelse er opført i 1952 og omfatter 48 rækkehuse af to typer. Der er 10 garager samlet midt i bebyggelsen. Husene ligger forskudt for hinanden i fem rækker, alle med have på sydsiden. Der vises eksteriørfotografier og beliggenhedsplan samt lejlighedsplan af de to typer.

Arkitekten nr. 19/1958, side 310

726.5

CHRISTIANSKIRKEN I ÅRHUS
Arkitekt Aage C. Nielsen, M.A.A.

Christianskirken er beliggende i den nordlige del af Århus og er indviet i marts 1958. Bygningen har høj tagrejsning, som udnyttes helt i kirkerummet. Rummet belyses fra syd af et gennemgående 3,5 m højt vinduesparti. Møbler og inventar er tegnet til kirken. Der vises beliggenhedsplan, plan, snit og façade samt eksteriør- og interiørfotografier.

Arkitekten nr. 20/1958, side 321

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.